

Script filmpje Zembla tegenactie – onderdeel bijen

5.1.2.e 01/03/2011

De taak van het Ctgb is om het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor mens en milieu te beoordelen. Dit doen we vóór de middelen op de markt komen. Na toelating worden middelen bovendien regelmatig opnieuw beoordeeld. We gebruiken hiervoor onder andere de gegevens over de werkzame stoffen in de middelen. Deze werkzame stoffen worden op Europees niveau beoordeeld. Nederland beslist hier samen met de andere lidstaten over in de Europese Commissie. Stoffen die door Europa niet veilig geacht worden, worden in Nederland niet toegelaten.

De neonicotinoïden waar we het hier over gaan hebben, zijn door Europa als veilig beoordeeld. Neonicotinoïden beschermen gewassen tegen insecten. Ze werken net als nicotine op het zenuwstelsel van insecten, vandaar de naam. In Europa zijn zeven neonicotinoïden toegelaten. Daarvan zijn er drie toxisch voor honingbijen: clothianidin, imidacloprid en thiamethoxam. *Namen in beeld laten zien*

Deze stoffen worden gebruikt in biociden en gewasbeschermingsmiddelen. De biociden die in Nederland toegelaten zijn, worden gebruikt om bijvoorbeeld mieren en kakkerlakken te bestrijden. Deze leiden niet tot blootstelling van bijen.

Daarnaast zijn op basis van de drie stoffen in Nederland in totaal 24 gewasbeschermingsmiddelen op de markt. Is Nederland daarmee minder streng dan andere landen? Nee. In de ons omringende landen zijn deze stoffen ook op de markt, in vergelijkbare aantallen. *Tabel laten zien.*

Aantal toegelaten gewasbeschermingsmiddelen (01/03/2011)

	<i>imidacloprid</i>	<i>clothianidin</i>	<i>thiamethoxam</i>	<i>Totaal</i>
<i>Nederland</i>	16	2	6	24
<i>Duitsland</i>	30	5	12	47
<i>Frankrijk</i>	21	1	14	36
<i>België</i>	21	5	7	33
<i>Verenigd Koninkrijk</i>	34	7	13	54

Vanwege de aard van deze stoffen moet blootstelling van bijen zoveel mogelijk voorkomen worden. Dit doen we bijvoorbeeld door te verbieden dat middelen tijdens de bloei van het gewas worden gespoten en door voor te schrijven dat bloeiende onkruiden verwijderd worden. Ook wordt voorkomen dat stof van met insecticiden behandelde zaden in contact komt met bijen. Dat doen we door eisen te stellen aan de kwaliteit van het zaad. Het zaad moet goed gecoat zijn, zodat er vrijwel geen stof vanaf kan komen. Specifiek voor maïs zijn sinds 2010 alle zaaimachines in Nederland aangepast. Het stof dat tijdens het zaaien nog vrijkomt, wordt niet meer naar boven weggeblazen, maar naar de grond in het veld geleid. Zo kunnen bijen die in de buurt van de velden voedsel verzamelen, niet in aanraking komen met dat stof. *Plaatje deflector laten zien*

Een andere overheidsinstantie, de nVWA, controleert dat onze voorschriften in de praktijk ook echt worden gevolgd. Boeren die zich er niet aan houden, krijgen een boete.

Er wordt de laatste tijd veel gepraat over de 'subletale effecten' van neonicotinoïden. Subletale effecten zijn in principe alle effecten waar een bij niet aan doodgaat, maar die wel hinderlijk zijn. Er wordt gesuggereerd dat de subletale effecten van neonicotinoïden de oorzaak zijn van de achteruitgang van de bijenstand. Dit is echter niet aangetoond.

Als we van een stof verwachten dat er risico's voor bijen zouden kunnen zijn, moet hij uitgebreid getest worden in veldproeven waarin complete bijenvolken getest worden. In deze studies kun je de effecten beter inschatten dan in simpele laboratoriumstudies met

individuele bijen. In de praktijk kun je bovendien de beschermende maatregelen voorschrijven waar ik het eerder over had. Daarom zijn vóór toelating met deze stoffen uitgebreide veldstudies uitgevoerd, waarin de effecten op langere termijn en in realistische omstandigheden bekeken zijn. Bijenvolken in de testgroepen hadden daarin geen lagere overlevingskansen dan controlevolken.

Ook nu de stoffen op de markt zijn, wordt in verschillende landen het lange-termijn effect op bijen onderzocht. Hierin wordt geen effect gevonden van neonicotinoïden op de overleving van bijenvolken. Ook een verband tussen bijensterfte en het gehalte imidacloprid in oppervlaktewater is niet gevonden.

Bewijzen voor een negatief langetermijneffect op bijen in de praktijk van deze stoffen zijn er dus niet. Er is wel aangetoond dat andere zaken van belang zijn voor de overleving van honingbijen. Dit zijn bijvoorbeeld de toenemende ziekten- en plagendruk op de honingbij en de werkwijze van de bijenhouder. Ook de vermindering van het aantal bloeiende planten waar bijen voedsel kunnen vinden en de steeds kleinere variatie hierin spelen een rol.

Natuurlijk houden wij de ontwikkelingen op dit vlak heel goed in de gaten.

Toen in Duitsland bleek dat blootstelling van bijen kon optreden via stof van behandeld zaad, hebben wij (in overleg met de sector) direct maatregelen genomen om te zorgen dat dit in Nederland niet kan gebeuren.

Op verzoek van de Tweede Kamer worden alle toegelaten middelen op basis van imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam binnenkort versneld herbeoordeeld. We zullen hierbij de meest actuele beoordelingsmethodieken gebruiken.

De redenen voor achteruitgang van de honingbij worden momenteel door verschillende groepen onderzocht, zowel in Nederland als in Europa en wereldwijd. Hierbij wordt ook gekeken naar andere bestuivende insecten. Wij volgen dit onderzoek nauwlettend en zullen de uitkomsten direct in ons toelatingsbeleid meenemen.